

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “สุจริต” เป็นคำที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตรงกับศัพท์ภาษาละตินว่า “Bona Fides” ในภาษาเยอรมันใช้คำว่า “Treu und Glauben” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Good Faith” มีความหมายที่พอจะแปลเป็นไทยได้ว่า หลักความซื่อสัตย์ และความไว้วางใจ¹ คำว่าสุจริตเป็นคำที่มีความหมายกว้าง เป็นนามธรรม และไม่อาจกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนลงไปให้ชัดเจนได้ คำว่าสุจริตนี้ได้แทรกและปรากฏอยู่ในตัวบทบัญญัติของกฎหมายมากมาย โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จนกลายเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญที่เรียกว่า “หลักสุจริต” ซึ่งเมื่อพิจารณาจาก Black’s law Dictionary (18 th Edition) แล้วจะพบว่ามีกรอธิบายคำว่าสุจริต (Good Faith) ไว้ว่าหมายถึง สภาพทางจิตใจ อันประกอบด้วย (1) ความซื่อสัตย์ในความเชื่อถือหรือวัตถุประสงค์ (2) ความซื่อตรงต่อหน้าที่หรือหน้าที่ของตน (3) ความสอดคล้องกับมาตรฐานทางการค้าหรือธุรกิจใดๆ อันชอบด้วยเหตุผลในการต่อรองกันอย่างเป็นธรรม และ (4) การไร้ซึ่งเจตนาหลอกลวงหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือแม้แต่ในศาสนาเองก็มีความพยายามอธิบายหลักสุจริตเช่นกัน เช่น ศาสนาอิสลาม ได้อธิบายถึงหลักสุจริตว่า “สุจริตธรรม” หมายถึง ความประพฤติชอบ สุจริตใจ หมายถึง การมีจิตใจที่บริสุทธิ์ มีความจริงใจต่อการกระทำโดยไม่ปรารถนาต่อสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็ คำชมเชยหรือสิ่งตอบแทน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการให้คำนิยามสำหรับหลักสุจริตไม่ว่าจะในทางกฎหมายหรือทางธรรมก็มีลักษณะไม่ต่างกัน²

หลักสุจริตมีพัฒนาจากการควบคุมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ให้อยู่ในสังคมอย่างสงบสุข โดยนำหลักความเชื่อและศรัทธาในศาสนามาเป็นตัวควบคุม เหตุที่ต้องนำความเชื่อและศรัทธาในศาสนามาควบคุมก็เนื่องจากมนุษย์เริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนจากเพียงการดำรงไว้ซึ่งความอยู่รอด เป็นฝ่าฝืนความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การควบคุมโดยนำความเชื่อและศรัทธาในศาสนามาใช้ ก็เพื่อป้องกันมิให้มนุษย์มีพฤติกรรมดังกล่าว เพราะเมื่อใดที่มนุษย์ได้เชื่อในสิ่งที่

---

¹ จาก *หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ*. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์, โดย ปรีดี เกษมทรัพย์, 2526, (ม.ป.ป.).

² จาก *หลักสุจริต*, โดย กมล ตันจินวัฒนกุล. (2555, พฤษภาคม-สิงหาคม). *วารสารกระบวนยุติธรรม*, 5, 2, น. 81-82.

ตนเองศรัทธาแล้วจะไม่กล้าฝ่าฝืนกระทำตามผิด เพราะเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษ ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสุจริตมีบทบาทและพัฒนาขึ้นในระบบกฎหมายโรมันในเรื่องการรักษาคำพูด เมื่อบุคคลใดผิดคำพูดไม่รักษาสัจจะที่ให้ไว้ต่อกัน บุคคลผู้นั้นจะถูกลงโทษทางสังคม ซึ่งแม้จะไม่ผิดกฎหมายแต่ก็ถือเป็นมลทินในสังคม บทลงโทษจึงเกิดจากวัดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของผู้คนในสังคมมากกว่าการลงโทษตามกฎหมายดังเช่นปัจจุบัน³

หลักสุจริตหรือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจได้รับการรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1900 และในประมวลกฎหมายแพ่งสวิส ในปี ค.ศ. 1907 ส่วนประเทศไทยมีการนำเอาหลักสุจริตมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 368 โดยมาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิของตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” มาตรา 6 บัญญัติว่า “ท่านว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต” และในมาตรา 368 บัญญัติว่า “สัญญาอันท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” ทั้งนี้ หลักสุจริตเป็นบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ใช้เป็นเครื่องวัดความประพฤติของมนุษย์ในการกระทำต่างๆ ว่าได้กระทำไปภายในกรอบที่กฎหมายจะสนับสนุนหรือประนามหรือไม่ เครื่องมือวัดดังกล่าวในภาษาเยอรมันเรียกว่าข้อความที่มีเนื้อความไม่ขัดแย้ง ส่วนในทางนิติศาสตร์เรียกว่าบทกฎหมายเพื่อความยุติธรรม ซึ่งการตีความจะต้องใช้วิจรรณญาณและดุลพินิจวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง รวมถึงต้องชั่งน้ำหนักให้ถ่วงแท้เสียก่อนว่ามีความหมายเช่นไร โดยให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังจะพิจารณานั้นๆ มาตรา 5 ได้รับอิทธิพลมาจากมาตรา 2 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งสวิสอย่างชัดเจน ปัจจุบันมีความเห็นในวงการนิติศาสตร์ว่าหลักสุจริตหรือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจมิได้ใช้กับกฎหมายเอกชนแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำมาใช้ได้กับกฎหมายทุกแขนงไม่ว่ากฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชนก็ตาม⁴

ในคำพิพากษาของศาลเยอรมันได้ยอมรับว่าหลักสุจริตในประมวลกฎหมายแพ่งมีสถานะเป็นกฎหมายทั่วไปที่สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับกฎหมายมหาชนรวมทั้งการนำมาใช้นั้นไม่ไปขัดหรือแย้งกับลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ในทางมหาชน⁵ ศาลปกครองชั้นสูงเมือง

³ จาก การคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตในกรณียกเลิกเพิกถอนคำสั่งทางปกครองในระบบกฎหมายเยอรมัน, โดย วรณาริ สิงโต, 2553, *วารสารกฎหมายปกครอง, เล่มที่ 27 ตอนที่ 2*. น. 88.

⁴ จาก *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป* (น. 148-149), โดย สมยศ เชื้อไทย, 2554, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

⁵ RGZ. (1926, 30 April). vom. 113, 81 (อ้างถึงใน เอกสารคำบรรยายของ วรณาริ สิงโต เรื่อง *การคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตกรณียกเลิกเพิกถอนคำสั่งทางปกครองในระบบเยอรมัน*. น. 4).

Münster ได้วินิจฉัยว่า ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อฝ่ายรัฐย่อมไม่อาจถูกกระทบกระเทือนหรือไม่ไว้วางใจ หากได้นำหลักสุจริตมาใช้ควบคุมมาตรการที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน⁶ จากคำพิพากษาดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าหลักสุจริตเป็นหลักกฎหมายในการคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตของประชาชน และแม้ว่าหลักสุจริตจะถูกพัฒนาขึ้นในกฎหมายแพ่ง แต่ก็สมควรนำหลักกฎหมายมาใช้บังคับในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนซึ่งเป็นกรอบของกฎหมายมหาชนด้วย ตัวอย่างคดีที่มีการนำหลักสุจริตมาใช้กับกฎหมายมหาชนของไทย เป็นคดีที่พิพาทกันก่อนการตั้งศาลปกครองขึ้น ซึ่งคดีปกครองในสมัยนั้นถือเป็นคดีแพ่งชนิดหนึ่งที่ต้องขึ้นศาลแพ่ง คดีมีข้อเท็จจริงอยู่ว่า ที่ดินที่โจทก์จะปลูกสร้างอาคารแต่เดิมอยู่ติดซอย ซึ่งการปลูกสร้างอาคารบนที่ดินนั้นต้องอยู่ในบังคับเทศบัญญัติของเทศบาลนครกรุงเทพ ประกาศกรุงเทพมหานคร และกฎกระทรวง เป็นผลให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่อาจออกใบอนุญาตให้โจทก์ปลูกสร้างอาคารตามที่ขอได้ การที่โจทก์แบ่งแยกที่ดินนั้นออกเป็น 2 โฉนดแล้วขออนุญาตปลูกสร้างอาคารบนที่ดินตามโฉนดที่แบ่งแยกมา ส่วนโฉนดที่ดินเดิมโอนให้บุคคลอื่นเพื่อให้มีรอยตะเข็บกันไม่ให้ที่ดินตามโฉนดที่แบ่งแยกมีอาณาเขตติดซอย ศาลฎีกาตัดสินว่าโจทก์มีเจตนาจะหลีกเลี่ยงกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายและไม่คำนึงถึงความเสียหายของผู้อื่น จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ไม่อาจอ้างความเสียหายที่ได้รับจากกรณีดังกล่าวมาเรียกช่องทางละเมิดได้ ยกฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 656/2539) นอกจากนี้กรณีก่อนการเข้ารับหน้าที่ของรัฐมนตรีจะต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริตด้วย⁸ และหลักสุจริตยังได้ปรากฏในมาตรา 51 และมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ในเรื่องหลักคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับคำสั่งทางปกครองในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองอีกด้วย โดยบัญญัติไว้ว่า การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่

⁶ OVG Münster. (1925). In *DVB1* S. 508 (อ้างถึงใน เอกสารคำบรรยายของ วรณาริ สิงโต เรื่อง การคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตกรณียกเลิกเพิกถอนคำสั่งทางปกครองในระบบเยอรมัน. น. 4).

⁷ Münchener Kommentar. § 242 BGB. Rn. 93 (อ้างถึงใน เอกสารคำบรรยายของ วรณาริ สิงโต เรื่อง การคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตกรณียกเลิกเพิกถอนคำสั่งทางปกครองในระบบเยอรมัน. น. 4).

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 175 ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้ “ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

ผู้รับคำสั่งทางปกครองต้องคำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้น แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะประกอบกันด้วยเสมอ

สัญญาทางปกครองถูกกำหนดขึ้น โดยบทบัญญัติของกฎหมายตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 สัญญาทางปกครอง หมายความว่ารวมถึง สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ และมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การโต้แย้งหรือมีข้อพิพาทกันตามสัญญาทางปกครองอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในส่วนสารบัญญัติเพื่อใช้พิจารณาคดีเกี่ยวกับหลักสุจริตในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง จึงต้องนำหลักสุจริตที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์มาใช้เท่าที่จำเป็นและไม่ขัดกับหลักกฎหมายมหาชน เช่น การพิจารณาคดีกรณีผิดสัญญาทางปกครอง การบอกเลิกสัญญาทางปกครอง การผิดนัด การแจ้งเตือน การคำนวณเบี้ยปรับและดอกเบี้ย เป็นต้น และโดยที่สัญญาปกครองเป็นสัญญาในระบบกฎหมายมหาชนมีลักษณะแตกต่างกับสัญญาทางแพ่ง เพราะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประโยชน์ของการบริการสาธารณะ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายอยู่ในสถานะที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยคู่สัญญาฝ่ายรัฐมีอำนาจพิเศษที่เหนือกว่าคู่สัญญาฝ่ายเอกชนหลายประการ อาทิเช่น ฝ่ายรัฐมีอำนาจในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญา สามารถใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนด รวมถึงยกเลิกสัญญาได้แต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาหรือมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาฝ่ายรัฐกับเอกชนในข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เนื่องจากการผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และไม่สามารถนำข้อกำหนดหรือข้อบังคับในสัญญา รวมถึงตัวบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่มาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในสัญญาทางปกครองนั้นได้ มีปัญหาว่าหลักสุจริตจะเข้ามามีบทบาทเพื่อระงับข้อพิพาทนั้นก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้หรือไม่ และศาลปกครองซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีพิพาทพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 หากเกิดข้อพิพาทดังกล่าวและไม่สามารถนำหลักกฎหมายใดมาพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทนั้น จะสามารถนำหลักสุจริตมาปรับใช้เพื่อวินิจฉัยในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้หรือไม่ และมีขอบเขตเพียงใด ซึ่งปัจจุบันจากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลปกครองในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองไม่ว่าจะเป็นในศาลปกครองชั้นต้นหรือ

ศาลปกครองสูงสุด พบว่ามีการวินิจฉัยโดยนำหลักสุจริตมาใช้ในบางคดี แต่ในคดีซึ่งมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงและตัดสินไปในแนวทางเดียวกันกลับไม่มีการกล่าวอ้างถึงหลักสุจริตในการวินิจฉัยคดีเลย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าหลักสุจริตมีลักษณะเป็นกฎหมายทั่วไป เป็นนามธรรม มีความหมายกว้าง ไม่ชัดเจน หรืออาจเป็นเรื่องที่ต้องค้นหาเจตนาที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจ หรือเป็นเรื่องที่ทุกคนรู้อยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องยกขึ้นกล่าวอ้าง จึงทำให้แนวทางการนำหลักสุจริตมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในสัญญาทางปกครองยังไม่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม อีกทั้ง เมื่อมีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการนำหลักสุจริตมาปรับใช้กับการวินิจฉัยคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้นอย่างชัดเจนเช่นกัน ดังนั้น จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้น เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักสุจริตมาใช้ในสัญญาทางปกครอง เพื่อที่จะได้รวบรวมเป็นข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่สัญญาในสัญญาทางปกครอง อันได้แก่ คู่สัญญาฝ่ายเอกชน และคู่สัญญาฝ่ายรัฐ และเพื่อเป็นแนวทางหรือบรรทัดฐานที่ชัดเจนในห้องศาลตุลาการสามารถนำหลักสุจริตมาประยุกต์หรือนำมาปรับใช้กับการวินิจฉัยคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎี และความหมายของหลักสุจริตและสัญญาทางปกครอง
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของหลักสุจริตและสัญญาทางปกครอง
3. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครอง
4. เพื่อศึกษาแนวคำพิพากษาศาลปกครองที่นำหลักสุจริตมาปรับใช้กับการพิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง
5. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่ได้จากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครองและการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง
6. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครองและจากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้อย่างเหมาะสม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ผู้ศึกษาจะศึกษาภายในขอบเขตของเรื่องการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครอง โดยศึกษาถึงความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎี ความหมายของหลักสุจริตและสัญญาทางปกครองทั้งของต่างประเทศและไทย จากนั้นจะศึกษาถึงแนวทางการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครอง โดยมุ่งเน้นศึกษาจากคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองของต่างประเทศและไทย โดยเน้นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองของไทยเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาของการนำหลักสุจริตมาใช้ในสัญญาทางปกครองและคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป

1.4 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาโดยใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยจากเอกสาร โดยศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมาย คำพิพากษาของศาลปกครองต่างประเทศและไทย หนังสือ บทความจากวารสารทางกฎหมาย รายงานการศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏอยู่ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบและเข้าใจในความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎี และความหมายของหลักสุจริตและสัญญาทางปกครอง
2. ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของหลักสุจริตและสัญญาทางปกครอง
3. ทราบถึงหลักเกณฑ์การนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครอง
4. ทราบถึงแนวคำพิพากษาของศาลปกครองที่นำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการวินิจฉัยคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง
5. ทราบถึงสภาพปัญหาที่ได้จากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครองและจากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง
6. ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในสัญญาทางปกครองและจากการนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้อย่างเหมาะสม